

too expensive for my parents. If possible my studies must be finished in two years. 2. I studied in nearly all the branches appointed for the first year of regular course. Also in Hebrew I passed an examination of which the diploma was not sent you, because it could not be of any influence on my admission.' Kopie brief in enveloppe G. Vos in *Archief-Studentengegevens*. Luce library, special collections. Princeton Theological Seminary, Princeton, New Jersey (LL).

17. De scriptie is onder deze titel gepubliceerd (London, 1886), met een inleiding van zijn hoogleraar Oude Testament te Princeton, William Henry Green.

18. Zie: Peter Wallace en Mark Noll, 'The students of Princeton Seminary, 1812-1929: a research note', *American Presbyterians*, 72 (1994), pag. 213.

19. Vos was niet de eerste die het hoogleraarschap Oude Testament aan de Vrije Universiteit kreeg aangeboden, zoals Webster, *Vos*, pag. 306 ten onrechte stelt.

gedurende de negentiende eeuw graag deed: zijn studie voltooien in het academisch toonaangevende Duitsland. Vos keerde in de herfst van 1885 terug naar Europa, naar het vaderland van zijn ouders, en trok overeenkomstig de voorwaarden van de Fellowship naar Berlijn, waar de meeste gegradueerde Duitsland-gangers van Princeton Seminary zich in de negentiende eeuw lieten inschrijven.¹⁸ Aan de toonaangevende Friedrich-Wilhelm-Universiteit in de bruisende hoofdstad van het nieuwe Duitsland studeerde de in deze fase van zijn leven hoofdzakelijk in het Oude Testament en oriëntalistiek geïnteresseerde Vos bij theologische hoogleraren als August Dillmann en Hermann Strack.

Benoemingen in Amsterdam en Grand Rapids

Na vier jaar afwezigheid was Vos weer terug in Europa, nu als theoloog. De jonge academicus bezocht verschillende malen zijn familie in Nederland en het gerucht van zijn uitmuntende studieprestaties drong ook door tot de Abraham Kuyper, hoogleraar dogmatiek en het bepalende gezicht van de Vrije Universiteit.

Vos kruiste Kuypers pad op een belangrijk moment. Kort voor zijn terugkeer had de Duitser F.W.J. Dilloo, hoogleraar Oude Testament aan de Vrije Universiteit, zijn ontslag ingediend, om weer predikant te worden in zijn oude gemeente te Soldin in Pruisen. Dilloo's vertrek vormde een regelrechte bedreiging voor de toekomst van de jonge Vrije Universiteit, waaraan op dat moment nog slechts enkele hoogleraren waren verbonden. In deze omstandigheden verdeed Kuyper geen tijd. Zonder Vos' proefschrift af te wachten – alleen Vos' boek over de pentateuch was hem bekend – polste hij hem in het voorjaar van 1886 voor de leerstoel Oude Testament aan de Vrije Universiteit.¹⁹ Het was een aanbod dat de 24-jarige student moet hebben aangetrokken en geveleid. Maar in zijn antwoord vanuit Berlijn klonk toch ook aarzeling door:

Ik kwam verleden herfst naar Europa met geen ander plan dan om er eenigen tijd tot voortzetting mijner studie te vertoeven. De mogelijkheid van een bestendig verblijf aan deze zij van de oceaan lag ver buiten mijne gedachten. Natuurlijkerwijze beschouwde ik het land, waar mijn ouders wonen, als den aangewezen kring, waarin God wilde, dat ik naar mate van krachten en gelegenheden arbeiden zou.